

HET VEEMGERICHT.

Het Veemgericht, een noodzakelijk kwaad genoemd, is in de veertiende eeuw uit den nood der tijden geboren.

Wel waren er openbare rechtbanken, maar de rechters deinsden er voor terug, om tegen de ridders en edelen een rechtvaardig vonnis te vellen. Zij beefden voor de bloedige wraak der gevonnisten; het vuistrecht en het geweld regeerden, en voor den arme en den ellendige was geen recht te verkrijgen.

Het Veemgericht wortelde in de oud-Duitsche wijze van rechtspleging, zooals Karel de Groote, die door God met zooveel wijsheid was toegerust, haar in zijn uitgestrekt gebied had ingevoerd. Onder den blooten hemel werden de vrijgerichten gevoerd; een vrijgraaf was voorzitter, en een aantal vrijschepenen vormden de overige leden der rechtbank.

Op de „Roode Aarde,” zooals de Westfalers met voorliefde hun geboortegrond noemen, handhaafden deze vrijgerichten hun gezag het langst. Maar het woeste vuistrecht liet zich ook in Westfalen gelden, en om in den schreienenden nood het recht van de weduwe, den wees en den verdrukte te kunnen beschermen, werd de openbare rechtspleging der vrijgerichten in een geheime rechtspleging veranderd.

Dit geheim werd tot de uiterste consequentie doorgevoerd. De namen der vrijgraven en der vrijschepenen waren slechts aan hun ambtgenooten bekend. Zij herkenden elkander aan een geheim wachtwoord, aan een eigenaardigen groet, aan een bijzonderen handdruk. En men noemde hen daarom „de wetenden.” Hooge eischen werden gesteld aan deze „wetenden.” Zij moesten vrije mannen zijn, wonend op hun eigen geërfden grond. Zij moesten Christenen zijn, wettig geboren, en onberispelijk van gedrag. En wie gekozen werd in het Veemgericht, moest een eed zweren, dat hij de geheimen zou verbergen voor „vrouw en kind, voor vader en moeder, voor zuster en broeder, voor vuur en wind, voor alles, wat door de zon wordt beschenen of door den regen wordt besproeid, voor alles, wat zich bevindt tusschen hemel en aarde.”

Het geheim der namen werd zoo streng gehandhaafd, dat ze zelfs — op straffe des doods — niet in de biecht mochten worden genoemd.

Het Veemgericht breidde zich spoedig over geheel Duitschland uit, maar de rechters mochten slechts op de „Roode Aarde” worden gekozen; en daar werden ook zijn zittingen gehouden.

Het Veemgericht vervulde de ziel des volks met diep ontzag. Het erkende de onkreukbare rechtvaardigheid dezer geheime rechtspleging, en sprak daarom van „het heilig Veemgericht.”

Onder het hoog geboomte hield het gericht zijn zittingen. Aan 't midden der tafel nam de in het zwart gekleede vrijgraaf zijn zetel in; rechts en links en tegenover hem de vrijschepenen. Wee den man, die ongenoodigd deze zittingen naderde — hij was een kind des doods!

Voor al de tuchteloze roofridder, die zich veilig waande in zijn sterke burcht, werd de ijzeren gestrengheid gewaar

van het Veemgericht, want de lange arm van dit gericht reikte zelfs over de onneembare muren van de burcht. Werd de ridder aangeklaagd, dan vond hij den oproep, om tegen een bepaalden dag en uur op een bepaalde plek voor het gericht te verschijnen, door een geheimzinnige hand vastgespijkerd aan zijn poort. En in een der volgende nachten verschenen drie vrijschepenen voor de burcht, om den poortwachter te verwittigen, dat aan zijn heer de oproepbrief was bezorgd.

Als de ridders voor de vierschaar verschenen, plachten zij in het volle harnas te komen. Dat was hun toegestaan, mits de wapens waren afgelegd. Dan mochten zij zich verdedigen, maar de bewijzen hunner misdaad waren gemeenlijk zoo verpletterend, dat de verdediging in de meeste gevallen slechts een vorm was. Het doodvonnis werd uitgesproken, en de veroordeelde aanstonds opgehangen.

Daarom waren er zoo weinige aangeklaagden, die den moed hadden, voor de geduchte vierschaar te verschijnen. Hun conscientie sprak te luid, en de onverbiddelijke rechters kenden geen aanzien des persoons.

Doch al bleef de aangeklaagde weg, het baatte hem niet. Voor den tweeden keer werd hem een oproepbrief gezonden, en was ook deze sommatie vruchteloos, dan werd aangenomen, dat hij des doods schuldig was, en het vonnis zonder vorm van proces geveld.

De vrijgraaf rees dan op van zijn zetel, en wierp met een indrukwekkend gebaar een strop achterwaarts over zijn hoofd. Dat beteekende het doodvonnis, en de naam van den veroordeelde werd in het noodlottige bloedboek opgeteekend.

Daarop sprak de vrijgraaf plechtig het banvonnis uit, dat aldus luidde: „De veroordeelde zal voortaan verstoken zijn van alle zegeningen, verbonden aan den Heiligen Doop. Zonder vrede zal hij voortaan zijn en zonder recht; eerloos en misdadig, beroofd van al zijn bezittingen en een vogel-vrij verklaarde. Een iegelijk zal het recht hebben, en de leden van dit hooge gericht zullen den plicht hebben, hem te doden. Zijn lijk zal niet rusten in gewijden grond, maar het zal dienen tot spijs voor het wild gedierte des velds en voor den roofvogel in de lucht.”

Des morgens vroeg naar zijn akker gaande, zag de landman meer dan eens het lijk van een ridder hangen aan den tak van een eik. En vond de landman onder dat lijk een mes in den stam van den boom gestoken, dan wist hij genoeg — hier had de geheimzinnige hand van het Veemgericht haar taak volbracht.

Dan sloeg de boer eerbiedig een kruis, en hij verhaaste zijn tred, om die huiveringwekkende plek te ontvlieden.

Geen toevluchtsoord wenkte den veroordeelde in het wijde Duitsche rijk. In zijn eigen feestzaal, bij vroolijke festijnen was hij niet veilig. Plotseling flikkerde de dolk en stortte hij dood neer, met den schuimenden beker in de hand.

„Het heilige Veemgericht!” fluisterden de gasten dan en zij verbleekten.

De machtigen en zelfs de hoogstgeplaatsten sidderden voor de straf op hun misdaden, maar voor het verdrukte volk was het Veemgericht het sterke schild, waarachter het schulde. Meer dan een eeuw lang handhaafde het zich, en eerst toen de openbare rechtspleging uit haar diep verval verrees, verdween allengs het Veemgericht.

L. P.

1940

